

סוכות – נתיבות שלום

בעל הנתיבות שלום (רבי שלום נח ברזובסקי, האדמו"ר מסלונים) מעמיק במאמר שלפנינו על חג הסוכות- חג השמחה, שממנו שרשי השמחה לכל השנה. הנתיבות שלום מחדש שתנאי הכרחי לשמחה הוא יכולת להתעלות מעל לעולם הזה. חשוב לציין שאין ביהדות אידיאל של התנתקות מהעולם הזה ההיפך הוא הנכון, התורה מעודדת על ידי כל מצוותיה ודרכיה התעסקות מסיבית עם חומרי העולם. כאשר אנו מדברים על התנקות מהחמירות הכוונה להתנתק מהצד הבהמי והקטנוני של התעסקות בחומר לשם ההנאה הפיזית בלבד, כמטרה בפני עצמה. אך כאשר ההנאה הפיזית היא חלק ממכלול של תיקון רוחני, מוסרי או נפשי אין בה שלילה. לצורך משל, כאשר אדם אוכל דברים טעימים אך לא בריאים כדי להנות יש בזה קלקול ושלילה. אך אם הוא עושה זאת כחלק מעינוג רוחני כללי, למשל בשבת עם זמירות ודברי תורה המענגים את הנפש והנשמה, והוא חפץ שגם הגוף יהיה מחובר לחוויה השבתית, או אדם שאוכל עם אשתו ארוחה טעימה כחלק מחוויה חיובית של יחד אמיתי, אין בזה שלילה אלא מעלה.

"ולקחתם לכם ביום הראשון... ושמחתם לפני השם אלוהיכם" (ויקרא כ"ג מ'). משמעות הכתוב שכל תכלית מצות לקיחת ארבעה מינים היא "ושמחתם לפני השם אלוהיכם". וצריך להבין איך קשורה מצוה זו לתכלית השמחה שהיא התוכן הפנימי של חג הסוכות זמן שמחתנו. עוד צריך ביאור אומרם ז"ל שמשמחת בית השואבה היו שואבין רוח הקודש (התוספות בסוכה דף נ' ע"ב מביאים ירושלמי שאומר שמשם שואבים רוח הקודש, שהשכינה שורה מתוך שמחה, שכתוב: "ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה', ומביא סיפור על הנביא יונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמחת בית השואבה שרתה עליו שכינה). למה דווקא במצווה ובשמחה זו נתעלו עד למדרגת רוח הקודש. כן צריך ביאור הקשר הפנימי של המצוות שנצטוונו עליהם בחג, ישיבת סוכה ארבעת המינים וניסוך המים, דמסתבר (שהרי מסתבר) שכל המצוות קשורות למהות החג, כשם שמצוות מצה קשורה לענינו של חג הפסח וכיוצא בזה.

והענין, דהנה מידת השמחה אי אפשר ליהודי להשיגה אלא כאשר מתנער כליל מכל הנאות ועניני העולם הזה. כאשר האדם שקוע בהם, לעולם אינו בא על סיפוקו, כמאמר חז"ל אין אדם יוצא מזה העולם וחצי תאוותו בידו, ואינו שבע לעולם, בחינת משביעו רעב, רק כשמתנער מכל עניני העולם הזה אז מגיע למדת השמחה האמיתית. ועל דרך המשל המובא מבעלי המוסר, למלך אחד שהיה חולה מאוד והרופאים אמרו שרפואתו היחידה היא שילבש כתונת של אדם ששרוי בשמחה ללא כל דאגות, וכאשר הלכו לחפש ולבקש לא מצאו שום אדם נטול דאגות, וכאשר לאחר מאמצים מרובים נמצא סוף סוף אדם שמח וטוב לב שאין לו כל דאגות אמר להם שאין לו בכלל כתונת, ואלמלי (ואם היה לי כתונת כבר היו לי דאגות סביבה, רק מחמת שאין לי מאומה הריני שרוי תמיד בשמחה ואני מחוסר כל דאגה. והוא כאמור שאי אפשר להשיג את השמחה כל עוד שיש לאדם רצונות העולם הזה.

ולכן חג הסוכות הוא זמן שמחתנו, שענינו להתנער מעניני העולם הזה, כמאמר מרן בעל בית אברהם זי"ע שבסוכות יהודי מתנער מביתו ומכל עניני הנאות העולם הזה ומתבודד עם הקדוש ברוך הוא בסוכתו. ולכן המצוה באה רק לאחר הימים הנוראים, ראש השנה ויום הכיפורים, כי אז איש יהודי מסוגל יותר להתנער מכל עניני הנאות העולם הזה ולהיות עם קונו בלבד. עוד איתא בבית אברהם, שיום כפור מכפר על החטאים והפגמים העבים והמגושמים, אך עדיין נשאר בו ריח רע מהנאות ההיתר והרשות, ועל כן עיקר עבודת השם בחג הסוכות הוא שיהודי יתנער מכל הנאות ועניני עולם הזה, שעל ידי זה מסתלק ממנו הריח רע ונטהר לגמרי גם מכל עניני הרשות והנאות היתר. והביאור בזה, שביום הכיפורים העבודה היא במדת היראה, ויראת השם היא רק על עניני איסור ולא על עניני היתר ורשות, אבל חג הסוכות מדתו אהבה בחינת וימינו תחבקני, והכלל במידת האהבה הוא כמו דאיתא ב"פרי הארץ" שכל הנאה גשמית היא בחינת "נרגן מפריד אלוף" (על ידי ריגונו ותרעומתו מפריד ממנו אלופו של עולם - משלי ט"ז ופירוש רש"י שם) שמפריד בין יהודי להקב"ה, ובכדי להשיג את מדת אהבת השם ולדבקה בו צריך יהודי לוותר על כל הנאות העולם הזה, וזהו עיקר העבודה בחג הסוכות להתנער מכל עניני העולם הזה. ולכן החג הזה הוא זמן שמחתנו, שבו מסוגלים להשיג את מדת השמחה בשלימות כי מתקיים בו כמאמר מרן הקדוש מקוברין זי"ע איזה עולם מלא אור ומתיקות, לאלה שאינם שקועים בו, ואיזה עולם חשוך ומר הוא לאלו השקועים בו, וכיוון שעל ידי מצוות סוכה מתנער ופורש לגמרי מכל שייכות לעניני העולם הזה ואינו שקוע בו זוכה לזמן שמחתנו מלא אור ומתיקות"

סוכות – נתיבות שלום

בקטע שנלמד היום משלים בעל ה"נתיבות שלום" את המהלך של קישור מצוות החג לנקודה המרכזית של החג – שחרור מענייני העולם הזה והתמסרות לה' מתוך אהבה.

וזה ענין מצוות ארבעה מינים שהם דומים לאברים, שבהם נכללו כל השורשים של הנאות האדם: עין רואה (הדס דומה לעין) והלב חומד (האתרוג כנגד הלב). והשדרה (הלולב שדומה לעמוד השדרה) היא המקשרת בין מוח הדעת המקור למדת יסוד ועד יסוד סיומא דגופא (מקום ברית המילה). והשפתים (צורת עלה הערבה דומה לשפתיים), שכל עמל אדם לפיהו היינו עניני תאות האכילה. והמצוה באה להורות שעל יהודי למסור כל הנאותיו להשם יתברך. וזה פירושו הכתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמחתם לפני ה' אלקיכם", לפי שעל ידי מצוות ד' המינים שענינם למסור לה' את כל עניני הנאות עולם הזה, על ידי זה האדם מגיע למדת השמחה.

וזהו גם ענין השמחה המופלגת שהיתה בשמחת בית השואבה. כי ניסוך המים, כמבואר לעיל, מרמז על מסירת כל האהבות להשם יתברך, ועל ידי כך משיגים את מדת השמחה האמיתית. וזה שאמרו "כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" פירוש, מי שלא הגיע לדרגה זו שיכול למסור את הנאותיו ואהבותיו להשם יתברך אינו יכול להגיע למדת השמחה האמיתית, שאי אפשר להשיגה אלא על ידי שמתנער כליל מכל עניני הנאות העולם הזה. ולכן קבעה התורה שמחה זו בחג הסוכות אחרי יום הכפורים, שבו טיהר איש יהודי את עצמו מכל פגמיו, וכבר היה מסוגל להגיע למדרגה הגבוהה ביותר, להתנער מכל עניני העולם הזה ולמסור את כל האהבה להשם יתברך, עד שהשיג את מדת השמחה. ומשום כך בשמחת בית השואבה היו שואבין רוח הקודש, כי אי אפשר להשיג מעלת רוח הקודש אלא כשאין לאדם אפילו שייכות קלה לעניני העולם הזה, לכן דוקא בשעת השמחה הזאת שבה התנערו כליל מכל עניני העולם הזה היו שואבין רוח הקודש.

ועל פי זה יש לבאר מאמר מרן בעל יסוד העבודה זכותו יגן עלינו על הפסוק בקהלת "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו". שלח לחמך כינו למה שאמרו חז"ל בפירוש הלחם אשר הוא אוכל (זה כתוב לגבי יוסף ואדונו פוטיפר, שנתן את כל ביתו בידו חוץ מהלחם אשר הוא אוכל, וחז"ל מפרשים שזה נאמר בלשון נקיה והכוונה לאשתו של פוטיפר), וכמו כן יש לומר שמרמז אף לעניני לחם כפשוטו, תאות האכילה. שלח ממך תאוות אלו בחג הקדוש הזה שהוא בחינת על פני המים, שנאמרה בו מצוות ניסוך המים, ובחג נידונים על המים (וכל ענין שמחת בית השואבה הייתה שאיבת המים לניסוך על גבי המזבח, ובחג הסוכות נידונים על המים היינו שהקדוש ברוך הוא דן את העולם על גשמי אותה שנה), כי ברוב הימים תמצאנו, שאם תתקדש ותטהר את עצמך במדה זו בחג הסוכות תמצא את השפעת קדושת החג בזה ברוב הימים של השנה. דלכאורה (שלכאורה) יש להבין מדוע שייך ענין זה של שלח לחמך דוקא לסוכות, ומהו הקשר אל פני המים. אך הביאור כדברינו, שזה היה ענין ניסוך המים לטהר את מדת האהבה שלו ולהקריב את כל האהבות להשם יתברך, וזה ענין כל המצוות של זמן שמחתנו.

ועל פי זה יבואר גם מה שנאמר בתורת אבות על הפסוק אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח, שעיקר ענינו של החג אינו רק בהארות והשגות, אלא במה שקושר את הארת החג בעבותים, בענינים והתאוות העבים והגסים. משל לבן מלך שנתחבר אל הליסטים ורצה אחר כך לחזור אל המלך, והלך אליו ועשה רצונו כיאות, אך המלך עדיין אינו רוחש לו אימון בחששו פן יחזור לחבורת הליסטים, כיון שהרגיש בן המלך בזאת חזר אל הליסטים, ויחולל בקרבם מהפכה גדולה, עד שהיטה את לב הליסטים כולם אל המלך, ועכשיו משראה המלך את המהפכה שחולל בנו, שאפילו אויבי המלך נעשו אוהביו, שב אמונו בו כבתחילה. ענין אויבי המלך הם עניני התאוות והנאות ההיתר של האדם, ועל ידי שהוא מתנער מהם ומעלה אותם להשם יתברך הרי זה נחשב כמי שמוסר את אויבי המלך ומהפכם להיות אוהביו. וענין זה מתקיים בחג הסוכות על ידי ניסוך המים ושאר עניני החג המסוגלים לכך, שעל ידי זה הוא נטהר מן הריח הרע שנגרם מעניני ההיתר, וזו ההשלמה לימים הנוראים, כי השלימות בתכלית היא בחג הסוכות.

סוכות – נתיבות שלום

מרכזיותה של השמחה, הן בעבודת השם והן בבריאות הנפש, נידונה רבות. בחג הסוכות אנו מצווים לשמוח שבעה ימים, שמחה שאינה שמחה על משהו ספציפי אלא שמחה "לפני השם" שמחה הנובעת ישירות מהיותנו בניו ועבדיו של הקדוש ברוך הוא. אולם היא נעזרת במצוות החג. הכיצד? בכך מרחיב בעל נתיבות שלום.

מאמר זה מובא כהמשך למאמר הקודם, אך כאן השמחה אינה רק תוצאה של התמסרות לרוחניות ולנצחיות, אלא גם משמשת ככוח המניע את היכולת להיות רוחני, דבר הבא לידי ביטוי בכך שהשמחה בחג היא מצווה בפני עצמה ולא רק שמחה במצוות שבחג. זאת ועוד, השמחה בעשייה היא ביטוי לקישור הנפשי של האדם לדבר אותו הוא עושה, ולכן היא מבחינה מסוימת עיקרה של המצווה:

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֶנְף עֵץ-עָבֹת וְעַרְבֵי-נָחַל וְשִׂמְחַתֶּם לִפְנֵי הַשֵּׁם אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים (ויקרא כ"ג מ'). (על המילים ביום הראשון המתייחס ליום הראשון של חג הסוכות דרשו חז"ל:) ראשון לחשבון עוונות. וצריך ביאור מדוע נכתב ענין זה דוקא פה. מה הקשר בין ראשון לחשבון עוונות למצות ד' מינים. כן צריך ביאור על הכתוב "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", מדוע נאמר ענין השמחה דוקא במצוה זו, הרי בכל מצוה יש ענין שמחה של מצוה!?

והגאון הקדוש ר' חיים ויטאל כותב שהשמחה של מצוה היא העיקר והשורש בכל המצוות ככתוב "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה" (פסוק זה בא בקללות האמורות אם ישראל לא יקיימו את המצוות, ומה שמדגישה התורה זה לא את עצם אי הקיום, כמו את חוסר השמחה בעשייתן), ובספר עבודת הקודש כתוב, שעיקר שכר המצוה הוא על השמחה של מצוה, יותר מאשר על עצם קיום המצוה. ואם כן (שהשמחה של המצווה היא עניין כללי שנכון בכל המצוות) מדוע דוקא במצוה זו נאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם? גם יש להתבונן בעצם ענין חג הסוכות, שנקרא זמן שמחתנו, והוא מקור השמחה לכל השנה, יתר על כל המועדים, אף שגם בהם יש מצות 'להיית אך שמח', ומה יחודו.

ויש לבאר הענין בהקדם ביאור השייכות של חג הסוכות עם יום הכיפורים, שהוא לאחר שהקב"ה נתן מתנה לישראל ביום הכיפורים אשר "יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם", ו"הנותן בעין יפה הוא נותן" (זהו מושג מושאל מן התחום ההלכתי של דיני ממונות, שכאשר אדם נותן מתנה לחבירו, ההנחה הפשוטה הינה שהוא רוצה לתת בעין יפה, ויש להנחה זו השלכות משפטיות במקרים מסויימים) – לא רק כפרה על העבר אלא גם עזרה לעתיד לבל ישובו עוד על העבר, 'לטהר אתכם' היינו לקראת העתיד לזכך ולטהר איש יהודי, שהקב"ה נותן לו את הכלים והתנאים לטהר עצמו שלא יחטא עוד. וזה תפקיד הימים הקדושים הבאים לאחר יום הכיפורים, להעמיק ולחזק את תשובתו שיחזיק בה מעמד מכאן ולהבא, ותחילתם בד' הימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות, שאין בהם חשבון עוונות והם עדיין בבחינת ימי מחילה. אחר כך בראשון לחשבון עוונות מיד הקב"ה נותן לנו את מצות ד' מינים שענינה להכניס כל מהותו של איש יהודי בגבול הקדושה, כמאמר חז"ל במדרש שד' מינים הם כנגד ד' חלקי האדם, שכל הלולב מטהר את כל קומת האדם (כנגד עמוד השדרה ה"שולט" על התפקוד של כל הגוף), האתרוג הדומה ללב מטהר את תשוקת הלב, וכן ההדס הדומה לעינים והערבה הדומה לשפתים, והם מקיפים את כל חלקי הגוף ומטהרים את כל האברים, וכסיום דברי המדרש הדא הוא דכתיב (זה הוא שכתוב) "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך" שהקב"ה נותן בזה כח ליהודי אחרי יום הכיפורים שמהיום והלאה יוכל להתרומם ולהיות בריה חדשה. וזה גם ענין מצות סוכה שנתן לנו הקב"ה אחרי יום הכיפורים, שמיד בצאתו מיום הכיפורים מוצא איש היהודי את עצמו מוקף במצות סוכה שהיא בחינת 'יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה'.

וזה גם ענין זמן שמחתנו, שהקב"ה נותן אז ליהודי את המציאות של ושמחתם לפני ה' אלקיכם, ואף שאמנם בכל המצוות כח השמחה של מצוה היא הנשמה של המצוה, אבל בחג הסוכות הרי זו מתנה מיוחדת של ושמחתם לפני ה' אלקיכם, אשר האדם מישראל מסוגל אז להגיע לשלימות השמחה הראויה על ידי קיום מצוות החג שעיקר מצותן היא השמחה של מצוה. והיינו שזה גם כן מהתנאים המיוחדים שהקב"ה נותן ליהודי ממחרת יום הכיפורים בכדי שיחזיק מעמד בתשובתו אף בעתיד על ידי כח השמחה.

סוכות – רבי אברהם דוב מאוריטש

בימים הקודמים למדנו על כך שחג הסוכות בא לחזק אותנו להתנתק ברמה מסוימת מתאוות העולם. אנו יוצאים מן הנוחיות והקביעות של הבית, ויוצאים לדירת עראי המזכירה לנו שכל העולם הזה הוא בעצם "דירת עראי". תחושה זו מביאה אותנו להתנערות מדאגות והתמקדות בערכים הנצחיים שבחיים.

בקטע שלפנינו מתוך ספרו 'בת עין', מעמיק רבי אברהם דוב מאוריטש (סוף ימיו עברו עליו בעיר הקודש צפת, בשנת ה'תר"א פרצה מגפה בצפת אשר הפילה חללים רבים. הרבי מאורוטש חלה, והבטיח כי הוא יהיה הקרבן האחרון בה. ביום י"ב בכסלו נפטר והמגפה פסקה), וחושף את השורש של התאוות והעצבות, ומקשר אותו באמצעות רמזים וגימטריאות למצוות ניסוך המים המיוחדת לחג הסוכות ולמצוות ארבעת המינים. יסוד רוע זה הוא מדת הגאווה ותיקונה הוא כמובן השפלות והענווה.

"הנה ניסוך המים היה בשני בששי ובשביעי ואיתא (וכתוב) בזהר הקדוש שהסימן הוא "בוז יבוזו לו" היינו שלא יחשב בעיניו כל תאוות עולם הזה נגד ההשתוקקות לבורא עולם ברוך הוא. וזה אין יכול להיות רק כשהוא בבחינת 'בוז', היינו שהוא "נבזה בעיניו נמאס" (תהילים ט"ו). שיש לו בחינת שפלות וענווה באמת לאמיתו והוא בעצמו אינו נחשב בעיניו כלל, ואז ממילא כל התאוות גם כן אינם נחשבים בעיניו כלל, ואינו משתוקק רק לאהבת השם יתברך".

נקודה זו צריכה ביאור רב ועמוק. אפשר לומר, שכל התאוות באות בסופו של דבר או מן האגו, או על מנת להגדיל את האגו. כאשר אדם מייחס לעצמו ולגופו חשיבות רבה, הוא רגיש מאוד לכל מה שקורה לו, והוא שואף מאוד להיטיב את תנאיו. אולם כאשר אדם אינו שם את עצמו במרכז הוא מתעסק יותר בדברים הנוגעים לאחרים ולכלל ולא לשירות גופו או נפשו, ולא להגדלת הגאווה והחשיבות שלו.

"ואז הקב"ה משרה שכונתו עליו, שהבורא ברוך הוא אינו בוחר רק בנמוכי רוח. ועל זה היה מרמז נסוך המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך"

טבע המים שהם מגיעים בקלות אל הנקודה הנמוכה ביותר. חלק המים בעולם - האוקיינוסים והימים - הם החלק הנמוך בעולם, ועל כן המים הם סמל לענווה ושפלות. אך מקורם של המים הם ממקום גבוה תמיד, מן הגשמים, ועל כן הם מהווים גם סמל לחסד האלוקי שיורד מלמעלה דווקא אל הנמוכים והשפלים

מצאנו אם כן את שורשי התאוות, שהן על פי הבחנתנו, השורש של העצבות. השורש של התאוות הוא האגו והגאווה המייחסת משמעות מנופחת למציאות החומרית של האדם. את השורש הרע זה אנו באים לעקור בחג הסוכות.

סוכות – רבי אברהם דוב מאוריטש

אתמול ראינו שהאילן השלילי שמצמיח את פרי העצבות - שורשיו הם היישות והגאווה הגורמת לאדם לרדוף אחרי שיפור חייו במובן החומרי שלהם, גזעו וענפיו הם רדיפת התאוות התענוגות והכבוד, ופרי באושי הוא, כאמור, העצבות. אילן שלילי זה אנו מנסים לעקור על שורשיו, ענפיו ופירותו על ידי ניסוך המים- כנגד הגאווה, יציאה לסוכת ארעי - כנגד הרדיפה אחר קנייני העולם הזה ותאוותיו, ומצוות השמחה בחג - כנגד העצבות.

בלימוד היום נראה את סיום המאמר של האדמו"ר מאוריטש, בו הוא נותן פירוש מפתיע ופנימי לקטע גמרא, בו על פי פשט הגמרא, הגמרא תמהה מדוע התורה קוראת לחג הסוכות "ראשון" והלא הוא בט"ו לחודש ולא בא' בחודש? הגמרא עונה תשובה (שגם היא מפתיעה בריחוקה לכאורה מן הפשט) שהראשון הכוונה לראשון לחשבון עוונות. הרבי מבין את המושג ראשון כמשקף גאווה ומסביר איך בכל זאת זה מסתדר עם כל מה שאמרנו עד עתה

"אמר רבי יוחנן משום (בשם) רבי שמעון בן יוחאי: כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים. כתיב הכא (משלי טז-ה) "תועבת ה' כל גבה לב" וכתוב התם (דברים ז-כו) "ולא תביא תועבה אל ביתך". ורבי יוחנן דידיה אמר: כאילו כפר בעיקר, שנאמר: (דברים ח-יד) "ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו'". ר' חמא בר חנינא אמר: כאילו בא על כל העריות. כתיב הכא "תועבת ה' כל גבה לב" וכתוב התם (ויקרא יח-כז) "כי את כל התועבות האל וגו'". עולא אמר: כאילו בנה במה שנאמר (ישעיה ב-כב) "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" אל תיקרי במה אלא במה (סוטה ד' א')

מרמז שצריך להיות נמוכי רוה כדי שירד עליהם זיו שכינתו יתברך שהוא ממקום גבוה מעל גבוה מרום המעלות. ובחינה זו זכה יחזקאל הנביא לבחינת נבואה וזה מרומז בפסוק "היה דבר ה' אל יחזקאל" מחמת שהיא בבחינת "בן בוזי" נבזה בעיניו נמאס.

וזהו על נהר כב"ר (בפסוק הראשון בספר יחזקאל כתוב "ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כבר נפתחו השמים ואראה מראות אלהים") אותיות רכ"ב, מרמז על בחינת ענווה, היינו מחמת שהיה בבחינת ענוה זכה להיות מרכבה לשכינה (מרכבה לשכינה היינו אדם שמהווה בחייו התגשמות של הופעת הקדוש ברוך הוא בעולם, דרגה גבוהה זו נאמרה על האבות אברהם יצחק ויעקב, ולפעמים אף על דוד המלך) שהשרה שכינתו עליו. הכלל שעיקר הוא בחינת ענוה ושפלות באמת, אפילו מי שהוא בעל מידות טובות והוא בבחינת ראש אף על פי כן צריך להיות נבזה בעיניו נמאס ואת יראי השם יכבד. שלא להתגאות חס ושלום על שום בריה בעולם.

וזהו "ולקחתם לכם ביום הראשון (זה נאמר לגבי ארבעת המינים בסוכות) ופריך (ומקשה) הגמרא וכי ראשון הוא? פירוש היכא הוה אמינא (איך יכולנו לחשוב) שבשעת לקיחת ד' מינים אלו יהיה בבחינת ראשון (היינו שמחשיב עצמו לראש וחשוב) והלא ט"ו הוא - היינו שצריך להיות בבחינת בו"ז גימטריא ט"ו! ומתרצת הגמרא ראשון לחשבון עוונות שכוונת התורה שיהיה אצלו בבחינת ראשון לחשבון עוונות, היינו שלכך מחזיק עצמו בבחינת ראש במדות טובות, כדי שיגדל ויחשב בעיניו עון כל שהוא שעושה. ממילא בא מבחינת ראש לבחינת ענוה ושפלות באמת ומזה יזכה שבורא כל עולמים ברוך הוא משרה שכינתו יתברך עליו, אמן כן יהיה רצון.

בעצם אנו רואים שהענווה שאותה אנחנו מבקשים אינה תחושת חוסר משמעות, ההיפך הוא הנכון: הענווה והשפלות באים לאדם מתוך שהוא מבין את גודל מעלתו ואת האין-סופיות של המעלות שאליהן הוא יכול להגיע, ומתוך כך הוא נתון במצב תמידי של חוסר שביעות רצון חיובית, הדוחפת אותו לעשייה מחד וגורמת לו שלא להרגיש "מנופח" מאידך.

סוכות – מי השילוח

את הלולב אנו לא נוטלים בשבת ואילו בסוכה אנו יושבים בכל שבעת הימים – גם בשבת. מדוע? בעל 'מי השילוח', ר' מרדכי יוסף מאיזביצא, מביא שני הסברים פנימיים להבדל זה. שניהם מבוססים על תכונה השונה בין מצוות לולב ובין מצוות הישיבה בסוכה: את מצוות לולב מקיים האדם באופן אקטיבי מעשי, נוטל ומנענע, ואילו בסוכה המצווה היא לשבת באופן פסיבי, ובעצם רק להינות מן הסוכה המוכנה כבר.

בהסבר הראשון מדגיש האיזביצ'ר את הדמיון בין ישיבת הסוכה לשבת מצד 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת'. שבת היא מעין עולם הבא, וכמו שבעולם הבא נהנה האדם באופן פסיבי מעמלו בעולם הזה, כך בשבת נהנה האדם ממה שטרח לפניו. הסוכה מתאימה לעניין זה בכך שהמצווה היא ההנאה מטרחת הבניה שקדמה לה.

ההסבר השני נוגע בנקודה שונה. עשיה אקטיבית של האדם מבטאת ומדגישה את הצבע המיוחד שלו, שאותו הוא מוסיף לסביבה ולעולם. לעומת זאת הפסיביות והישיבה השקטה מאפשרת לנקודה פנימית יותר להתגלות, נקודת עצם היותנו יהודים, ונקודה זו שייכת בכל אדם מישראל בשווה.

מצוות לולב האקטיבית, מבטאת אפילו יותר משאר המצוות את הצד המיוחד של כל אחד במעשיו ובתכונותיו. קיום המצווה נעשה בתנועה מליבנו החוצה לששת קצוות העולם כדי לתקנו, ואופי זה מתאים דווקא לששת ימי המעשה, שבהם אנו עושים לתקן את העולם. הישיבה בסוכה, כמו השביתה בשבת שבה איננו עוסקים בעולם המעשה, מאפשרת לנו הקשבה פנימית, כזו שמטעימה את כולנו בשווה טעם יהודי אמיתי.

עניין לולב שאינו נוהג בשבת וסוכה אפילו בשבת. כי שבת רומז על מה שלעתידי לא יהיה שום עבודה, רק מה שקנה האדם בעולם הזה על ידי פעולותיו זה יהיה נקבע אז בליבו כפי מה שטרח בפעולותיו בעולם הזה, ולכן בעולם הזה אסורים בשבת כל המלאכות רק מה שטרח בערב שבת יאכל בשבת.

וכן מצוות סוכה שמורה על מה שיש בלב כל אחד מישראל קדושת אבות בקביעות בלי שום השתדלות ולכן מצוות סוכה הוא בשבת גם כן. אבל לולב שמורה על פעולות אדם ביגיע כפיך שמנענע לכל התחלקות השישה קצוות שזה הוא כל פעולות אדם לכן אינו נוהג בשבת.

ולכן איתא בגמרא (סוכה ל.) שלולב הגזול פסול אפילו לאחר ייאוש, ובסוכה איתא (סוכה לא.) שאדם יוצא ידי חובתו בסוכה של חברו שקרקע אינה נגזלת, יען שסוכה מורה על קדושת אבות וזוה שווים כל ישראל וזה נקרא רשות הרבים, וזה רומז למה שאיתא בגמרא (תענית לא.) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכו' וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלוהינו זה וגו' שעניין מחול רומז שכל אחד ואחד בשווה אל המרכז האמצעי שכל ישראל יש להם בזה, אבל מצוות לולב שהוא כל אחד כפי שידע נגעי לבבו כן צריך לייגע את עצמו בעבודת ה' יתברך וזה נקרא רשות היחיד, וגם על ידי עבודה יכול להשיג אחרי כן קדושה למעלה משורש מחצבו אף במקום שלא היה לו עד כעת שום השגה בזה מכל מקום שעל ידי שיעבוד בעבודה שלימה לה' יתברך שזה רומז הנענועים שבלולב שעל ידי עבודת האדם יתאחדו כל ההתחלקות הבריאה, ואז יכול להיות נקבע בליבו השגת הקדושה שהיה רחוק ממנו עד כעת וכל זה הוא על ידי שיעבוד העבודה השייכת לפרט נפשו שהיה לו מקודם חסרון בזה ולכן לולב הגזול פסול כי איך שלים חסרונו בדבר שאין שייך לו לפרט נפשו, כי כל פרט נפש יש לו פרט עבודה השייכת לנפשו שבזה ישלים חסרונו ובוה יעבוד כל ימי חייו ובוה יוכל לבוא להשיג דברי תורה שהם עוד למעלה משורש נפשו.

(מי השילוח חלק ב, על מסכת סוכה ו:)

סוכות – הרב קוק – הסוכה האחת

כסיום לענייני חג הסוכות שלמדנו מתוך בעלי החסידות, נביא את דברי הרב קוק זצ"ל, שעוסק אף הוא בהבדל בין תפיסת עולם חומרית, המכונית בדבריו תפיסה הנובעת מכוח הדמיון, לבין התפיסה הרוחנית, המכונית בדבריו תפיסה הנובעת מכוח השכל.

כוח הדמיון זהו הכוח שהינו שורש כל התאוות - בין היתר, כוח הדמיון עוזר לנו לדמיין מה הטעם שנרגיש כשאכל מאכל מסוים, או מה ההנאה שנחווה מדבר כלשהו. ללא דמיון – כלל לא נתאוה כיון שלא נדמיין בכלל מה נרגיש או נחווה. תפיסת עולם המושגת על כוח הדמיון נובעת מחשקיו הפרטיים של האדם, רצונותיו האישיים. במצב כזה, לא ניתן ליצור אחדות אמיתית – כל אחד רוצה מה שמתחשק לו.

לעומתו, כוח השכל מחפש את האמת, שנמצאת מעבר לחוגו הפרטי של האדם - האמת זהה אצל כולם. השכל מאפשר ליצור אחדות אמיתית.

החטא, מטשטש את האמת ומחזק את הפרטיות של האדם, את כוח הדמיון. לאחר יום הכיפורים, שבו נטהרנו מחטאינו, שב ומתחזק הכוח השכלי, והאמת זורחת בליבות עם ישראל. אז, יש בכוחנו להתאחד באמת, סביב הדבר הקבוע, היציב והשווה לכולנו – האמת שבנשמתנו.

"כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" (סוכה כ"ז ב')

יש הפרש גדול, בין תפיסת החיים, שהיא באה על ידי כח הדמיון של האדם היחידי, או החברה הצבורית בכלל, לתפיסת החיים הבאה, על ידי בהירות השכל, בשעה שהוא ניצול מפגעי הדמיון. השכל מפני שכשהוא עומד בבירורו, הרי הוא דן, על כל הדברים, כמו שהם, לא רק כמו שהדבר נתפס בצירורו הפרטי של האדם, אלא הוא דן על עצמותם של הדברים באין שום הפרש בין אם הוא יכול להגיע למטרתו, להשיג באמת את הדברים כמו שהם, או שאינו יכול להגיע למטרתו זאת, אבל החפץ השכלי, הרי הוא תמיד להגיע אל האמת ולהכיר את הדברים כמו שהם, מה שאין כן החפץ הדמיוני, הדמיון אין לו שום נטיה כלל להגיע להשגתם של הדברים בברורם, אלא הוא משתוקק לצייר דברים כפי מה שהם ניתנים להצטייר בחוג המצייר הפרטי, האסור בדמיונו. ובשביל כך כל זמן שהאדם הוא קשור בכבלי הדמיון בחייו הרי תפיסתו המחשבתית היא רק תפיסה פרטית, וזה גורם שאי אפשר כלל שיתלכדו הדעות ויתאחדו באגד אחד, כל זמן שבני אדם הנם מסורים להחיים הדמיוניים שלהם. כי רק תפיסת החיים השכלית, מפני שהיא לפחות שואפת להכרת הדברים כמו שהם עומדים מחוץ להמעמד הפרטי של המצייר ביחידותו, הכרה זו עלולה היא, לקשר קשר של אחדות בין אישים שונים, ובין חברות שונות, מפני שהבהירות השכלית, שהיא תפיסת חיים כוללת המאחדת את הפרטים, היא מאחדתם. כל חטאות האדם, שהן נמשכות מפני התגבורת של הגסות החומרית על העדינות הנשמית, הן גורמות, שברוחו של האדם מתגברת תפיסת החיים הדמיונית, שהיא בטבעה פרטית, ובשביל כך אי אפשר כלל, שיבאו אנשים לידי אחדות מוחלטת בדיעותיהם, ורגשות חיהם העצמיים, כל זמן שכח הדמיון הבא מתוך ההשפעה הרוחנית הירודה, הזולפת על הרוח מצד הכח החמרי שבאדם, הוא השולט על המערכת של החיים, היחידיים והצבוריים, ועל כן כל זמן, שהעונות מקשרים את החיים בכבליהם, אי אפשר לקוות לשיווי בדעות, ולאחדות של שלום, אבל אחרי אשר אור התשובה הופיע בעולמנו, על ידי קדושת יום הקדוש, יום הכפורים, וכל ישראל נטהרו מחלאת החטא, אז הטוהר הנשמתי מתגבר בקרבנו, ובמקום הדמיון המתעה יבא השכל הטהור הגנוז במעמקי נשמתנו להאיר את אופק חיינו, וקרני הוד מאורה של תורה מגרשים את צללי הדמיון המתעה מקרב נפשנו, אז, כאשר בא אחר כך החג הקדוש חג הסוכות ההולך ובא עלינו לטובה, הננו כבר מתכשרים לבא, על ידי טהרת השכל המאיר עלינו, לידי תפיסת החיים העצמיים השופעים ממקור האמת המוחלטת עלינו, ועל ידי זה יכולות הן הדיעות המופרדות על ידי צללי המחשכים של הדמיון להיות הולכות ומתאחדות, ותחת המאפל של הפרודים והמשטמות, ריבי המפלגות והסכסוכים האישיים, המשחיתים בנו כל חלקה טובה, ברוח ובחומר, יבא האור הטהור הנאצל על קדושתה של הסוכה ומגרש מאתנו את צללי הבלהות של הדמיונות המתעים. ואור תורה, וזוהר יראת שמים באהבת אמת, הולך ומתפשט על כל מהותנו, לאחד על ידם את הרעיונות למיניהם, ואז הרינו מתעלים ומגיעים ליקרת האחדות השלמה הראויה להיות מופיעה באור קדושתה על כל פזורי ישראל כולם.

וכל ישראל נעשים ראויים לישב בסוכה אחת.